

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın, *Adalet Bakanı Yılmaz Tunç* tarafından Anayasanın 98 ve İç Tüzüğü'nün 96. ve 99. Maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Öznur Bartin

Hakkâri Milletvekili

Türkiye’de hapisanelerde hasta mahpusların durumu, insan hakları örgütleri ve sivil toplum kuruluşları tarafından uzun süredir dile getirilen bir sorundur. İnsan Hakları Derneği’nin (İHD) verilerine göre, hapisanelerde 651’i ağır olmak üzere en az 1517 hasta mahpus bulunmaktadır. Hasta mahpusların yaşam mücadelesi verdiği bu hapisanelerde, yaşam hakkı ihlalleri giderek artmaktadır. Başta siyasetçiler ve gazeteciler olmak üzere, iktidara muhalif her kesim, sırf ifade özgürlüğünü kullandıkları için 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu ve özel yargılama biçimleri kullanılarak “terörist” ilan edilip cezaevlerine konulmaktadır.

MED-TUHADFED (Tutuklu ve Hükümlü Aileleri Federasyonu) verilerine göre, cezaevlerinde 2021 yılında 52, 2022 yılında 78, 2023 yılında 43, ve 2024 yılının ilk altı ayında 26 mahpus yaşamını yitirmiştir. Aynı şekilde, Adalet Bakanlığı’nın verilerine göre 2018-2023 yılları arasında toplam 2.258 mahpus cezaevlerinde yaşamını yitirmiştir. Bu veriler, cezaevlerinde hasta mahpusların sağlık hizmetine erişiminin ciddi bir sorun teşkil ettiğini ve devletin yaşam hakkını koruma görevini yerine getirmediğini göstermektedir.

Bu kapsamda, ağır sağlık sorunları yaşayan hasta mahpus Özge Özbek, 2020 yılında beyinde tespit edilen tümör nedeniyle İstanbul Acıbadem Hastanesi’nde açık beyin ameliyatı geçirmiştir. Ameliyatın hemen ardından hastanede tutuklanarak Bakırköy Kadın Kapalı Cezaevi’ne götürülmüş, durumunun ağır olması sebebiyle İstanbul Adli Tıp Kurumu tarafından kendisine 3 aylık infaz erteleme kararı verilmiştir. Ancak bu süre bittikten sonra Özbek yeniden tutuklanmış ve Gebze Kadın Kapalı Cezaevi’ne gönderilmiştir. Sağlık durumunun kötüleşmesi üzerine yapılan başvurular sonucunda, Darıca Eğitim ve Araştırma Hastanesi’nden "cezaevi koşullarında kalamaz" raporu alınmış; ancak bu rapor Adli Tıp Kurumu tarafından kabul edilmemiş ve "cezaevinde kalabilir" raporu düzenlenmiştir.

Son olarak, Özbek 2023 yılı itibarıyla Sincan Kadın Kapalı Cezaevi’ne nakledilmiş olup, burada sık sık bayılmalar, baş dönmeleri, düşme ve yaralanmalar yaşamaktadır. 10 Temmuz 2023 tarihinde yaşadığı bir düşme sonucunda beyin kanaması geçirmiş, götürüldüğü hastanede beyinde yeni tümörlerin tespit edilmesine rağmen cezaevine geri gönderilmiştir.

Özbek'in bu sağlık sorunları, tedavi edilmediği takdirde kalıcı hasarlar bırakabileceği ve yaşamını riske atabileceği bir noktaya ulaşmıştır.

Hasta mahpusların sağlık hizmetlerine erişimi hem Türkiye Anayasası hem de uluslararası hukuk normları tarafından güvence altına alınmıştır. Özge Özbek'in tahliye edilmesi gerektiğini belirten hukuki dayanaklar şu şekilde özetlenebilir:

- Anayasa'nın 17. maddesi, "Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir" hükmünü içermektedir. Özge Özbek'in cezaevinde tutulmaya devam edilmesi, bu Anayasal hakkın ihlali anlamına gelmektedir.
- Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi Madde 25: Bildirge, herkesin yeterli sağlık hizmetine erişim hakkını güvence altına alır. Hasta mahpuslar bu hakkın en savunmasız grupları arasındadır ve devlet onların tedaviye erişimini sağlamakla yükümlüdür.
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Madde 2 (Yaşam Hakkı): Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne taraf olan Türkiye, yaşam hakkını korumakla yükümlüdür. Özge Özbek'in durumu, yaşam hakkı ihlaline işaret etmekte ve acil müdahale gerektirmektedir.
- BM Mahpuslara Muamele Standart Minimum Kuralları (Nelson Mandela Kuralları): Bu kurallar, cezaevlerindeki mahpusların sağlık durumlarının gözetilmesini ve gerektiğinde tahliye edilmelerini öngörmektedir. Özge Özbek'in sağlık durumu, bu kurallar çerçevesinde değerlendirilerek acil tahliye gerektirmektedir.

İHD ve MED-TUHADFED gibi sivil toplum kuruluşlarının verileri, cezaevlerinde hasta mahpuslar arasında ölüm oranlarının giderek arttığını göstermektedir. İktidarın hasta mahpusların tedaviye erişimini sağlayamaması, sağlık hizmetleri konusunda ihmalkâr davranması ve yetersiz raporlara dayanarak tahliye başvurularını reddetmesi, ciddi insan hakları ihlallerine yol açmaktadır. Özellikle Adli Tıp Kurumu'nun beyin cerrahının imzasını taşımayan raporlarla karar alması, hukuki ve tıbbi açıdan sorgulanması gereken bir durumdur.

Türkiye'de hasta mahpusların yaşam hakları, iktidarın cezaevi politikaları ve sağlık hizmetlerine erişim konusundaki ihmalleri nedeniyle ciddi bir tehdit altındadır. Özge Özbek'in sağlık durumu, cezaevinde tutulmasının yaşam hakkı ihlaline yol açtığını göstermekte ve acil tahliyesi için gerekli adımların atılmasını zorunlu kılmaktadır.

İktidar, Özge Özbek'in ve diğer hasta mahpusların yaşam haklarını korumak için derhal harekete geçmeli ve cezaevi koşullarında tedavisi mümkün olmayan hasta mahpuslar için tahliye süreçlerini hızlandırmalıdır. Özge Özbek'in cezaevinde tutulmaya devam etmesi, geri döndürülemez zararlara ve insan hakları ihlallerine neden olmaktadır.

Adalet Bakanlığı'nın bu konuda üzerine düşen sorumlulukları yerine getirerek, Özge Özbek ve diğer ağır hasta mahpusların acil tahliyelerini sağlaması gerekmektedir.

Bu bağlamda;

1. Özge Özbek'in cezaevi koşullarında kalamayacağına dair Darıca Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nden alınan sağlık raporu neden Adli Tıp Kurumu tarafından reddedilmiştir? Beyin tümörü olan bir mahpusun sağlık durumu konusunda uzman bir hastanenin raporunu dikkate almamanızın gerekçesi nedir?
2. Sincan Kadın Kapalı Cezaevi'nde sık sık bayılma, düşme ve beyin kanaması geçiren Özge Özbek'in sağlık durumu nasıl bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur? Adli Tıp Kurumu'nun beyin cerrahının imzasını taşımayan raporlarla karar almasının hukuki dayanağı nedir?
3. 2020 yılında beyin ameliyatı geçirmiş bir mahpusun, gerekli tıbbi desteği almadan cezaevinde tutulması, Anayasa'nın 17. maddesindeki "yaşama hakkı" ihlaline neden olmamakta mıdır? Bu konuda Adalet Bakanlığı bir inceleme başlatmayı planlıyor mudur?
4. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 25. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 2. maddesi uyarınca, hasta mahpusların sağlık hizmetlerine erişim hakkı güvence altına alınmıştır. Özge Özbek'in tahliye edilmemesi bu yükümlülükler aykırı değil midir?
5. Bir mahpusun cezaevi koşullarında kalamayacağına dair hastane raporları göz ardı edilerek cezaevinde tutulmaya devam edilmesi, iktidarın cezaevlerindeki mahpusların yaşam hakkını koruma görevine aykırı değil midir?
6. Özge Özbek'in acil tahliye edilmesi için yürütülen hukuki süreçler neden hızlandırılmamaktadır? Sağlık durumunun kritik olduğuna dair ciddi bulgular varken, bu konuda daha fazla gecikme yaşanması durumunda bakanlık ne tür sorumluluk alacaktır?
7. Mahpusların sağlık hizmetlerine erişiminin yetersiz olduğu yönünde insan hakları örgütleri tarafından uzun süredir dile getirilen sorunlar Adalet Bakanlığı tarafından nasıl değerlendirilmektedir? Bu sorunların çözümüne yönelik somut adımlar atılmış mıdır veya atılacak mıdır?
8. Cezaevlerindeki sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi ve özellikle ağır hasta mahpuslar için tıbbi desteğin artırılması konusunda Adalet Bakanlığı'nın 2024 yılı itibarıyla herhangi bir yeni politikası var mıdır? Varsa bu politikaların uygulamaya geçirilme süreci nedir?
9. Adli Tıp Kurumu'nun raporlarının doğruluğu ve güvenilirliği konusunda bir denetim mekanizması mevcut mudur? Özge Özbek gibi ağır sağlık sorunları olan mahpuslar için bağımsız bir sağlık kurulu oluşturulması planlanmakta mıdır?
10. Son yıllarda cezaevlerinde yaşamını yitiren hasta mahpus sayısındaki artış, iktidarın mahpusların yaşam hakkını koruma yükümlülüğünü yerine getirmediğini göstermektedir. Bu konuda Adalet Bakanlığı'nın bir sorumluluk üstlenerek bu ölümleri önlemeye yönelik bir eylem planı var mıdır?